

NOVEMBRSKI ZLOM SE JE DECEMBRA MOČNO POGLOBIL

24

Trošenje se je konec leta že pospešeno krčilo. Medtem ko se je še oktobra domače in izvozno povpraševanje umirjalo »v korak«, je hiranje skupnega trošenja novembra začelo diktirati izvozno povpraševanje; le materialno trošenje države je obdržalo poletno dinamiko. Ankete kažejo, da se je pešanje povpraševanja letos še pospešilo. Decembrski podatki o padcu izvoznega povpraševanja, naročil in gospodarske aktivnosti ter povečanem številu iskalcev zaposlitve so izničili upanje, da je bila silovitost novembrskega zloma enkratna in da bo gospodarska kriza v Sloveniji blažja kot drugod. Izvoz se je na koncu leta pospešeno zmanjševal in še prispeval k trgovinskemu primanjkljaju, ki je lani presegel 3 milijarde € oziroma 9 odstotkov BDP. Pričakovanja tako v Sloveniji kot v EU27 so še slabša od dejanskih gibanj naročil, produkcije in zalog dokončanih izdelkov. Krčenje produkcije ob kopičenju zalog dokončanih izdelkov nekoliko zaostaja za krčenjem naročil.

Industrijska produkcija hitro upada; padec konec leta je v negativne številke potegnil tudi celoletno lansko industrijsko produkcijo. Do preloma je prišlo tudi v gradbeništvu in trgovini, posebno še v trgovini z avtomobili. Kriza v proizvodnji se hitro prenaša na trg dela; število iskalcev zaposlitve hitro narašča, možnosti najti zaposlitev pa se krčijo še hitreje.

Umirjanje inflacije se nadaljuje. Življenjski stroški so se tudi januarja znižali.; blago se je pocenilo, storitve so se podražile; medletna dinamika pa se je pri obeh zmanjšala. Cenovna pričakovanja se še naprej hitro zmanjšujejo; v trgovini na drobno so dosegla najnižjo raven v zadnjih desetih letih. Tudi cene in cenovna pričakovanja v evro območju se hitro umirjajo. Depresija znižuje cene surovin na svetovnem trgu. Povprečne bruto in neto plače so novembra močno porasle, a porast ni dosegel običajne močne novembrske sezone. Podatki o bruto plači na plačano uro ne potrjujejo novembrske spremembe k umirjanju bolj dolgoročne dinamike plač.

Dinamika javnofinančnih prihodkov se je zmanjševala že od septembra, januarsko znižanje je bilo močnejše od sezonskega; še najmanj so opešali neposredni davki. Dinamika davka na dodano vrednost je glavni krivec za veliko znižanje javnofinančnih prihodkov, hitro pešanje domačega trošenja pa glavni razlog za padanje donosa od davka na dodano vrednost in dominantni faktor poslabševanja javnofinančnih prihodkov. Neto finančna pozicija podjetij in prebivalstva se je decembra izboljšala; padanje ravni kreditov je zastalo, porasli pa so

depoziti prebivalstva in nefinančnih korporacij. Obrestne mere na medbančnem trgu so sledile znižanju obrestne mere ECB, le rahlo pa so se znižale obrestne mere na depozite in kredite za prebivalstvo in podjetja. Popravljeni podatki o uvozu storitev v tretjem četrtletju lani zmanjšujejo primanjkljaj na tekočem računu, a ne spreminjajo blede slike gospodarskih odnosov s tujino, kar potrjujejo podatki o 2 milijardnem povečanju zadolžitve Slovenije. Podatki o finančnih tokovih kažejo pomemben premik v tokovih investiranja; Slovenija se je lani le začela (prepozno) umikati iz naložb v tuje vrednostne papirje, ki jih je dotlej finansirala z zadolževanjem.

* * * *

THE BREAK IN NOVEMBER DEEPENED IN DECEMBER

At the end of the year, final demand turned to a rapid decrease. While until October domestic and foreign demand moved hand in hand, in November, the squeeze of total demand began to be dictated by the dynamics of foreign demand; only government expenditures retained the dynamics from previous period. Expectations indicate further deepening. The data on the fall of export demand, new orders, economic activity and increased number of job seekers bring to an end the hopes that the intensity of the break in November was partly accidental and that Slovenia will be less than other countries hit by the world economic crisis. Exports which began to fall rapidly at the end of the year contributed to the highest yearly trade deficit which amounted to unprecedented 3 billions € or 9 percent of GDP. The expectations in Slovenia and in EU27 are worse than actual developments in orders, production, and inventories; the drop in production lags behind the plunge in orders which is enabled by growth in inventories.

Industrial production is rapidly declining; rapid descent at the end of the year pushed yearly growth of production into negative figures. The depression reached construction and retail trade, particularly the trade with vehicles. The descent in production began to influence the developments on the labor market; number of job seekers grows rapidly while the ability to find jobs decreases even faster.

26

The calming down of inflation continues. Costs of living persisted to decrease in January; the prices of goods lowered while the prices of services increased while yearly dynamics decreased for both. Price expectations continue to dwindle; in retail trade they reached the lowest level in the last ten years. The prices and price expectations are decreasing in EU, as well. The depression lowers prices of raw materials in the world market. Average gross and net wage increased substantially in November but the growth remained behind normal seasonal rises. The data on gross wage per hour however do not confirm changes in the long run wage dynamics.

The dynamics of public revenues has been decreasing since September; the fall in January was stronger than seasonal; direct taxes lowered less than indirect taxes. The dynamics of revenues from the value added tax is the main culprit for a large decrease of public revenues while rapid decrease of domestic demand is the main cause for the fall of revenues from VAT. Net financial position of non financial companies and population improved in December; the drop in the credits stopped while the deposits of population and companies increased. Interest rates on the whole sale market followed the drop of the interest rates by ECB, the decreases of the interest rates on the retail market both for credits and deposits have been however sluggish. Corrections of the data for imports of services in the third quarter of last year decrease current account deficit but do not alter the pale picture of foreign economic relations in 2003: This is corroborated by the increase of indebtedness amounting to 2 billions €. The data on financial flows point to changes in the investment flows; Slovenia began to withdraw (too late) from the portfolio investments abroad which was financed by credits abroad.

AGREGATNO POVPRASEVANJE IN PRIČAKOVANJA

1. Vse hitrejša pešanja trošenja

Domače trošenje se je decembra skrčilo za 9,8 %. Tudi bolj dolgoročna dinamika se je še dodatno zmanjšala, saj je rast impulznega trenda padla že pod -20 % letno, nominalno pa je bilo domače trošenje decembra 2008 enako kot pred letom dni (torej decembra 2007).

Medtem ko je investicijsko trošenje trendno pešalo že v tretjem četrtletju, se je trošenje prebivalstva začelo hitro umirjati v zadnjem četrtletju. Dejansko se je dinamika trošenja prebivalstva izraziteje zmanjšala šele novembru, saj je bilo zmanjšanje medletne stopnje v oktobru posledica predvsem zelo visokega trošenja v oktobru 2007, torej učinka visoke osnove, ki je prinesla okoli 5 odstotnih točk manjšo medletno stopnjo v oktobru 2008. Novembra se je trošenje prebivalstva zmanjšalo (glede na oktober) kar za 8,2 % in je le še za 2,8 % nominalno presegalo ustrezno vrednost v 2007. Velik padec v dinamiki trošenja prebivalstva je verjetno posledica predvsem nenadnega zaviranja kreditiranja prebivalstva; krediti prebivalstvu so se namreč novembra prvokrat zmanjšali, medletna rast pa je v mesecu dni padla kar za 5 odstotnih točk!

27

Od komponent domačega trošenja je le materialno trošenje države (izdatki za blago in storitve) konec 2008 nadaljevalo z nespremenjeno dinamiko iz poletnih mesecev; novembra je materialno trošenje države poraslo za 16,4 % glede na oktober in je za 15,4 % presegalo ustrezno trošenje države v novembru 2007.

Celotno končno trošenje se je novembra zmanjšalo za 12,7 % in je bilo nominalno za 3,7 % nižje kot leto prej. Medtem ko se je še oktobra domače in izvozno povpraševanje umirjalo »v korak«, je novembra umirjanje skupnega trošenja že diktiralo izvozno povpraševanje, saj se je umirjalo znatno hitreje (novembra je bilo domače povpraševanje še enako kot pred letom dni, izvozno povpraševanje pa že za 8,1 % manjše).

Pričakovano pešanje povpraševanja se je po januarski anketi še pospešilo. V trgovini na drobno število anketiranih, ki pričakujejo zmanjšanje povpraševanja v naslednjih treh mesecih, kar za 45 % presega število tistih, ki pričakujejo povečanje povpraševanja. V storitvenih dejavnostih se sicer pričakuje manjše krčenje povpraševanja, vendar je število anketiranih, ki pričakujejo zmanjšanje povpraševanja za 10 % večje od števila anketiranih, ki v naslednjih treh mesecih pričakujejo njegovo povečanje. Podobno je pri investicijskem trošenju, vsaj če sodimo po pričakovanjih v gradbeništvu, saj število tistih, ki pričakujejo zmanjšano povpraševanje za 20 % (vseh anketiranih) presega število tistih, ki pričakujejo povečano povpraševanje.

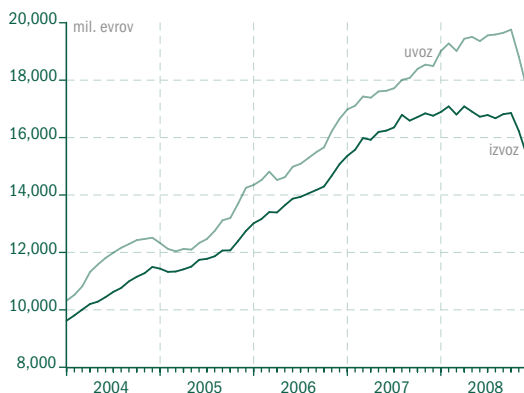
2. Pospešeno zmanjševanje izvoza

V decembru se je padanje izvoza in blagovne menjave še nekoliko pospešilo, trgovinski primanjkljaj pa je dosegel nov rekord.

Skupni izvoz je decembra 2008 znašal 1178 milijonov € (kar 15.3 % manj kot decembra 2007), uvoz 1487 milijonov € (13.3 % manj kot v enakem mesecu predlani), kar da primanjkljaj 309 milijonov € oziroma le 79.2 % pokritje uvoza z izvozom. V menjavi z EU je bil izvoz 772 milijonov € (padec 17.9 % glede na december 2007), uvoz 1098 milijonov € (19.5 % manj), kar pomeni primanjkljaj 326 milijonov €. V menjavi z nečlanicami EU je bil izvoz 406 milijonov € (10.0 % manj kot decembra 2007), uvoz 389 milijonov € (10.6 % več), kar pomeni presežek le 17 milijonov €.

28

Trgovinska menjava
(mil. evrov, desezonirano)

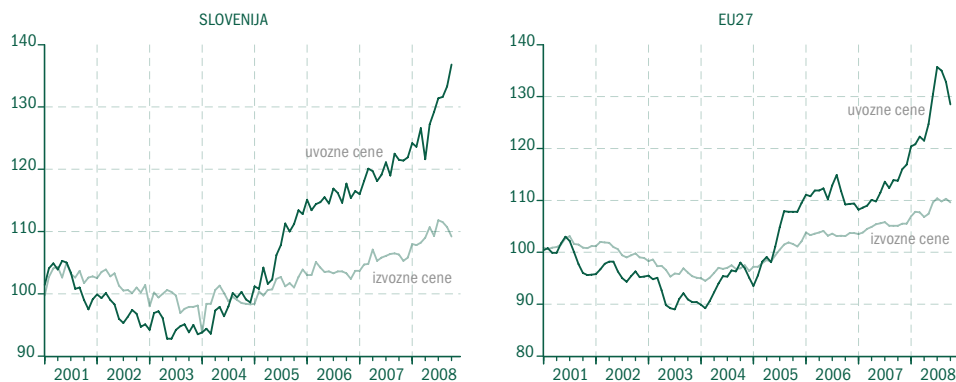

V celotnem letu 2008 je bil po začetnih podatkih skupni izvoz 19777 milijonov € (samo 1.9 % več kot v 2007), skupni uvoz 22944 milijonov € (6.7 % več), kar pomeni primanjkljaj 3167 milijonov € oziroma 86.2 % pokritje uvoza z izvozom. V menjavi z EU je bil leta 2008 izvoz 13642 milijonov € (0.5 % manj kot v 2007), uvoz 17839 milijonov € (5.1 % več), kar da primanjkljaj 4197 milijonov €. V menjavi z nečlanicami je bil izvoz 6136 milijonov € (7.7 % več kot leto prej), uvoz 5105 milijonov € (12.8 % več), kar pomeni presežek 1031 milijonov €.

V dinamiki je bila novembrska medletna stopnja rasti izvoznih cen Slovenije 5.3 %, EU27 pa (oktobra) 4.1 %, medtem ko je bila medletna stopnja rasti uvoznih cen novembra za Slovenijo 11.2 %, za EU27 pa 6.8 %. Pogoji menjave so se torej v letu dni poslabšali, v Sloveniji bolj kot v EU27.

Blagovni primanjkljaj je bil že v 2007 največji v samostojni Sloveniji, v 2008 pa je dosežen nov rekord, saj znaša primanjkljaj blizu 9 % slovenskega BDP.

Izvozne in uvozne cene (pogoji menjave)

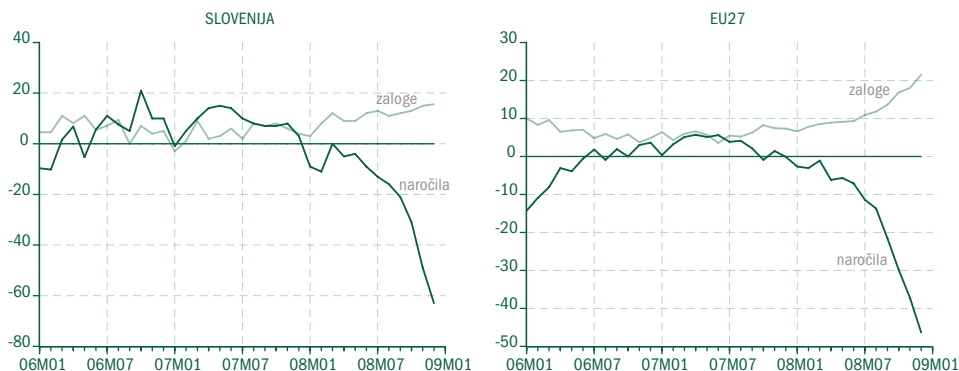
29

3. Ohlajanje gospodarske klime se še kar nadaljuje

Gospodarska kriza se hitro pogloblja, saj so vsi kazalniki poslovnih tendenc v januarju nižji kot prej. Po anketi Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) je kazalnik gospodarske klime ponovno dosegel rekordno nizko raven, saj se je v januarju 2009 znižal za 5 odstotnih točk glede na pretekli mesec, od januarja lani pa je nižji za celih 38 odstotnih točk, hkrati pa je tudi za 30 odstotnih točk nižji od dolgoletnega povprečja. Na znižanje njegove vrednosti je vplivalo predvsem znižanje zaupanja v storitvenih dejavnostih in zaupanja potrošnikov.

Podatki kažejo, da je bila vrednost kazalnika zaupanja v predelovalnih dejavnostih januarja 2009 za 3 odstotne točke nižja kot pretekli mesec, glede na januar lani pa je bila njegova vrednost nižja za 46 odstotnih točk, glede na dolgoletno povprečje pa za 29 odstotnih točk. Tudi pričakovanja za naslednje tri mesece niso ugodna. V januarju 2009 je kazalnik zaupanja spet dosegel najnižjo vrednost od konca devetdesetih let, prav tako pa tudi kazalnika proizvodnje in izvoznih naročil. Skupna naročila so dosegla najnižjo vrednost po marcu 1999, zagotovljena proizvodnja pa najnižjo vrednost po septembru 2002; podjetja hkrati ocenjujejo, da imajo proizvodnjo v povprečju zagotovljeno le še za 3,7 meseca. Najnižje vrednosti od konca devetdesetih let ponovno dosegajo tudi pričakovana proizvodnja, pričakovano zaposlovanje, pričakovan izvoz in pričakovano skupno povpraševanje.

Gibanje zalog in naročil v Sloveniji in EU27

Pesimizem se še širi tudi v storitvenih dejavnostih, saj je bilo zaupanje v teh sektorjih v januarju za 4 odstotne točke nižje kot pretekli mesec in za 34 odstotnih točk nižje od dolgoletnega povprečja, v primerjavi z januarjem lanskega leta pa je bila njegova vrednost nižja za 37 odstotnih točk.

Zaupanja v trgovini na drobno je bilo januarja za 3 odstotne točke nižje kot mesec prej, glede na januar lani pa je bilo nižje za 35 odstotnih točk. V januarju je bil delež podjetij v sektorju, ki pravijo, da je povpraševanje nizko, 37 %, kar 49 % podjetij pa je kot omejitveni dejavnik navedlo konkurenco v panogi.

Zaupanje se še naprej močno krha v gradbeništvu, saj je bilo v januarju 2009 za 7 odstotnih točk manjše kot mesec prej in kar za 50 odstotnih točk nižje kot leto prej, hkrati za 33 odstotnih točk nižje od dolgoletnega povprečja. Pričakovanja za naslednje tri mesece niso ugodna. Kazalnik obsega gradbenih del je dosegel najnižjo vrednost od konca devetdesetih let, skupna naročila pa po juniju 2002. Med gradbenimi podjetji je bilo v decembru 2008 le še 6 % takih, ki niso navedla omejitev, izstopali pa sta nezadostno povpraševanje in pomanjkanje usposobljenih delavcev. Visoke finančne stroške je kot oviro navedlo 23 % podjetij, težave pri pridobivanju kreditov pa 21 %, kar pa je spet najvišja vrednost od konca devetdesetih let.

Gospodarska klima se hitro ohlaja po celotni EU27. Po podatkih Eurostata so se v januarju 2009 naročila v predelovalni dejavnosti glede na mesec poprej znižala za 5,1 odstotni točki, glede na januar lani pa so nižja za kar 48,8 odstotne točke. Prav tako so se znižala naročila v gradbeništvu in pričakovanja v trgovini na drobno. Prva so se v januarju glede na mesec prej znižala za 0,6, druga pa za 0,8 odstotne točke. Splošni poslovni optimizem pa se je v januarju zvišal za 1,4 odstotne točke.

GOSPODARSKA AKTIVNOST IN ZAPOSLENOST

4. Nadaljevanje padanja industrijske produkcije

Industrijska produkcija močno pada. Po predhodnih podatkih SURS-a je bila industrijska produkcija v decembru za 4,0 % manjša kot mesec prej, glede na december 2007 pa je bila manjša kar za 17,5 %. Impulzni trend kaže, da se je v decembru 2008 industrijska produkcija zmanjševala po mesečni stopnji 5 %. V celem lanskem letu se je industrijska produkcija glede na leto 2007 znižala za 1,9 %. Zaloge industrijskih proizvodov pri proizvajalcih so se decembra 2008 v primerjavi z mesecem prej znižale za 1,2 %.

31

Dejavnost rudarstva se je v decembru 2008 povečala za 4,8 % glede na november istega leta, v primerjavi z decembrom 2007 pa se je povečalo za 15,3 %. V celoletnem obdobju 2008 je bilo rudarstvo za 1,6 % manjše kot leta 2007.

Krizne razmere se najbolj čutijo v predelovalnih dejavnostih, saj se je njihova aktivnost glede na mesec poprej v decembru 2008 zmanjšala za 4,7 %, glede na december 2007 pa za skoraj petino. Prav tako se je dejavnost v predelovalni industriji zmanjšala v celotnem letu 2008 in sicer za 2 %. Podroben pogled pokaže na padec v vseh sektorjih predelovalne industrije, razen v proizvodnji hrane, pijač in tobaknih izdelkov ter v proizvodnji koksa, naftnih derivatov in jedrskega goriva. Pri tem največji padec beležijo v proizvodnji izdelkov iz gume in plastičnih mas, vozil in plovil ter v proizvodnji usnja in usnjenih izdelkov, kjer je padec nad 30 %. Najmanjši, do 10 %, je padec v proizvodnji tekstilnih in krznenih izdelkov ter v proizvodnji kemikalij in kemičnih izdelkov.

Poslabšanje gospodarskih razmer se je v decembru 2008 odsevalo tudi v sektorju oskrba z elektriko, plinom in vodo, saj se je njegova aktivnost zmanjšala za 1,9 %, kljub temu pa se je glede na enak mesec v 2007 povečala za 6,6 %, v celotnem letu 2008 pa za 1,1 %.

Produkcija decembra 2008 v primerjavi s predhodnim mesecem je bila za 12,1 % nižja v proizvodnji proizvodov za vmesno porabo in za 23 % v proizvodnji proizvodov za investicije, medtem ko se je proizvodnja proizvodov za široko porabo v enaki primerjavi povečala za 8 %. Prav tako je bila produkcija v letu 2008 v primerjavi z letom 2007 nižja v proizvodnji proizvodov za vmesno porabo za 2,9 % in v proizvodnji proizvodov za investicije za 3,4 %, proizvodnja proizvodov za široko porabo pa je bila višja le za 0,3 %.

Po podatkih Eurostata se je v novembru 2008 glede na oktober industrijska produkcija zmanjšala za 1,6 %, tako v EU27 kakor tudi na območju evra. Glede na november 2007 pa se je v novembru 2008 industrijska produkcija v EU27 zmanjšala za 7,7 %, prav toliko pa tudi na območju evra. Med državami članicami, za katere so dostopni podatki, je industrijska produkcija novembra 2008 glede na oktober 2008 padla v osemnajstih, zrasla pa samo na

Irskem (10,2 %) in v Grčiji (0,6 %). Največji upad industrijske produkcije so zabeležili v Sloveniji (-12,8 %), Estoniji (-7,7 %), na Slovaškem (-7,1 %) in na Portugalskem (-5,8 %).

5. Prelom tudi v gradbeništvu

Po podatkih SURS-a je bila vrednost opravljenih gradbenih del novembra 2008 v primerjavi z mesecem nižja za več kot 29 %, v primerjavi z novembrom 2007 pa je bila manjša za dobrih 8 %. Impulzni trend opravljenih gradbenih ur kaže, da se je v novembru gradbeništvo krčilo po mesečni stopnji 0,9 %.

Število turističnih prenočitev se je nekoliko povečalo. Decembra 2008 jih je bilo 4 % več kot v enakem mesecu leta 2007, v celem letu 2008 pa jih je bilo 1,5 % več kot v letu 2007. Decembra je število turističnih prenočitev tujih gostov naraslo za 3,1 % glede na december 2007, medtem ko je bilo v zadnjem četrtletju 2008 prenočitev tujih gostov za 5,9 % manj kot v enakem obdobju leto prej. Število prenočitev domačih gostov pa je v zadnjem mesecu lani naraslo za 4,9 % glede na december 2007, v celotnem letu 2008 pa jih je bilo za 4,7 % več.

Podatki SURS-a o transportu kažejo, da je bilo novembra 2008 v javnem cestnem prevozu prepeljanih za 2,1 % manj potnikov, v zračnem prevozu pa za 2,5 % več potnikov kot novembra 2007, število opravljenih potniških kilometrov pa je bilo v javnem cestnem prevozu za 3,6 % manjše, v zračnem prevozu pa za 4,2 % večje. V cestnem mestnem prevozu je bilo novembra 2008 prepeljanih za 0,3 % več potnikov kot v istem mesecu 2007. Čez cestne mejne prehode na meji s Hrvaško je novembra 2008 prispelo v državo za 11,8 % manj potnikov kot novembra 2007. Potniški promet na letališčih se je v novembru 2008 glede na november 2007 zmanjšal za 7,4 %. V pomorskem prevozu je bilo v novembru 2008 prepeljanega za 49,1 % več blaga in opravljenih za 61,1 % več tonskih kilometrov kot novembra 2007. Gospodarska kriza je novembra 2008 močno oklestila slovenski avtomobilski trg, saj je bilo glede na november 2007 v register vpisanih skoraj za petino manj prvič registriranih cestnih motornih vozil, med njimi za 15,4 % manj osebnih avtomobilov.

6. Število brezposelnih raste vse hitreje

Na trgu dela, tako doma kot tudi širše, so posledice gospodarske krize vse bolj vidne. Število aktivnih prebivalcev se je v novembru 2008 zmanjšalo na 950267; delovno aktivnih je bilo 886904. Glede na oktober se je število delovno aktivnih zmanjšalo za 1207 ali 0,1 %, glede na november 2007 pa se je to število povečalo za 2,2 %. Število delovno aktivnih se je najbolj znižalo v predelovalnih dejavnostih. Med zaposlenimi jih je bilo skoraj 91 % zaposlenih pri pravnih osebah, njihovo število pa se je od novembra 2007 povečalo 2,2 %,

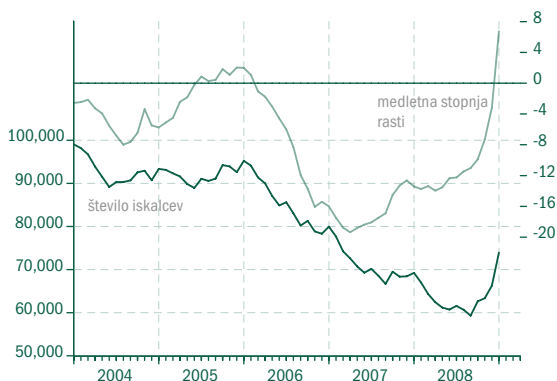
število zaposlenih pri fizičnih osebah pa za okroglih 2,1 %. Med samozaposlenimi pa je bilo 55 % samostojnih podjetnikov posameznikov, katerih število se je v novembru povečalo za 298, od novembra lani pa se je to število povečalo za 5 %.

Po podatkih ZRSZ je bilo v Sloveniji v januarju registriranih 73911 iskalcev zaposlitve, kar je za 7627 oziroma 11,6 % več kot v decembru 2008 ter za 4673 oseb oziroma 6,7 % več kot v januarju 2008. Januarsko povečanje brezposelnosti je predvsem posledica znatno povečanega prijavljanja trajno presežnih delavcev in brezposelnih zaradi stečajev, kot tudi večjega števila prijav brezposelnih, ki jim je prenehalo delovno razmerje za določen čas.

V januarju se je na Zavodu za zaposlovanje na novo prijavilo 12895 iskalcev dela, kar je v primerjavi z decembrom 2008 porast za 65,4 %, v primerjavi z januarjem 2008 pa je bil priliv višji kar za 78 %. Skupni odliv iz brezposelnosti je v januarju 2009 štel 5223 brezposelnih, od teh se jih je 3179 zaposlilo, 1876 pa je bilo odjavljenih iz razlogov, ki ne pomenijo zaposlitve.

33

Iskalci zaposlitve

Po podatkih Eurostata je bila decembra 2008 stopnja brezposelnosti na območju evra 8,0 %, kar je za 0,2 odstotno točko več kot mesec poprej ter 0,8 odstotne točke več kot v decembru 2007. V celotni sedemindvajseterici (EU27) je bila stopnja brezposelnosti v decembru 2008 7,4 % in se je glede na enak mesec v letu 2007 povečala za 0,6 odstotne točke. Po Eurostatovih ocenah je bilo v decembru 2008 v EU27 17,9 milijona brezposelnih, od tega 12,5 milijona na območju evra. Med posameznimi članicami EU so v decembru 2008 najnižjo stopnjo brezposelnosti imeli na Nizozemskem (2,7 %) in v Avstriji (3,9 %), najvišjo pa v Španiji (14,4 %) in v Latviji (10,4 %). Glede na enak mesec v letu 2007 se je v decembru lani brezposelnost povišala v štirinajstih državah članicah, od tega največ v Španiji in v Estoniji. Stopnja brezposelnosti se še naprej povečuje tudi v ZDA, kjer je v decembru 2008 znašala 7,2 %, kar je za 0,5 odstotne točke več kot mesec prej.

CENE IN PLAČE

7. Dinamika cen še naprej navzdol

Po decembru so se življenjski stroški tudi januarja ponovno zmanjšali, za 0.4 %. Medletna stopnja rasti je padla na 1.6 %.

34

Blago se je januarja v povprečju pocenilo, storitve pa so se podražile. Vendar se je pri obeh medletna dinamika zmanjšala. Tako je bilo blago januarja že cenejše kot pred letom, medtem ko so bile cene storitev še za 4.1 % višje. Januarja so se močno pocenili predvsem proizvodi z močno sezono. Najbolj so se zaradi razprodaj pocenili produkti obleke in obutve, precej manj pa produkti iz skupine rekreacije in kulture.

Najbolj so se povečale cene hrane in zdravja (za preko 2 %). Opazno povečanje cen je bilo še v skupini stanovanja, gostinskih storitev in prevoza. Pri hrani so se poleg sezonskih podražitev produktov zelene tržnice povečale cene nealkoholnih pijač, medtem ko so pri zdravju naraščale cene bolnišničnih storitev.

K znižanju skupnega indeksa življenjskih stroškov so največ prispevali produkti iz skupine obleke in obutve (1.2 odstotne točke), medtem ko so produkti iz skupin hrane in alkoholnih pijač ter dražje gorivo in energija skupni indeks življenjskih stroškov najbolj potisnili navzgor (za 0.4 oziroma 0.3 odstotne točke).

Cene se tudi v evro območju hitro umirjajo. Decembra je bolj dolgoročna rast cen padla kar za 0.5 točke, januarja pa še za dodatnih 0.5 točke. V zadnjih dveh mesecih se je torej rast cen na letni ravni zmanjšala za 1 odstotno točko (v Sloveniji za 1.7 točke). Hitrejšo umirjanje inflacije v Sloveniji je posledica bistveno hitrejšega zmanjševanja medletnih stopenj rasti pri blagu, medtem ko je bolj dolgoročna rast cen pri storitvah v Sloveniji še vedno bistveno (za 1.7 točke) višja kot v evro območju.

Cenovna pričakovanja se še naprej hitro zmanjšujejo. V trgovini na drobno so padla še zlasti nizko; saj so dosegla najnižjo raven v zadnjih desetih letih, število trgovcev, ki pričakuje pocenitve v naslednjem obdobju (treh mesecev) kar za 30 % vseh anketiranih presega število trgovcev, ki pričakuje podražitve. Tudi pri storitvah cenovna pričakovanja hitro padajo, vendar je delež podjetij, ki pričakujejo pocenitve le za malenkost večji od deleža tistih, ki pričakujejo podražitve.

Proizvajalčeve cene se že od avgusta 2008 znižujejo, decembra so se znižale za 0.9 %, proizvajalčeve cene produktov za domači trg pa za 0.4 %. Tudi bolj dolgoročna dinamika proizvajalčevih cen se je decembra opazno zmanjšala. Tako je na primer trendna rast proizvajalčevih cen za domači trg postala že krepko negativna (-2 %). Zelo hitro se znižujejo

proizvajalčeve cen opreme in repromaterialov, medtem ko proizvajalčeve cene potrošnega blaga že tri mesece praktično stagnirajo.

Cenovna pričakovanja se tudi pri proizvajalčevih cenah hitro znižujejo. Januarja so bila že najnižja v zadnjih desetih letih. Število podjetij, ki pričakuje znižanje proizvajalčevih cen v naslednjih treh mesecih, je januarja že za okoli 25 % presegalo število podjetij, ki pričakujejo povečanje cen.

Cene surovin so se v zadnjem mesecu ponovno znižale, v dolarjih za 5.8 %, v evrih pa za 2.8 %. Najbolj se je pocenila nafta, saj je v začetku februarja padla na 40\$ za sodček in je bila za 16 % (v dolarjih) cenejša kot ob Novem letu. Zelo močno so zaradi znižanja pričakovane gospodarske aktivnosti padle cene kovin, saj so v mesecu dni padle kar za 10 %. V medletni primerjavi so padci cen surovin še neprimerno večji, saj je na začetku 2008 svetovno gospodarstvo, razen ZDA, bilo še dobrega zdravja - je hitro naraščalo - tudi v evro območju. V letu dni so se cene vseh surovin zmanjšale za 32 % (evrski indeks za 22.8 %). Najbolj so se pocenile kovine in nafta, v dolarjih za nekaj prek 50 %, najmanj pa surovine hrane, ki so se pocenile (v dolarjih) za okoli 19 %. Od kovin se je malo pocenilo le zlato (v letu dni za 2.2 %), saj je v času velike negotovosti na finančnih trgih oportunitetni strošek nakupa zlata še vedno (verjetno zelo) majhen glede na varnost, ki jo nudi.

8. Le enkratno zmanjšanje bolj dolgoročne dinamike povprečnih plač?

Povprečne bruto plače so novembra močno porasle (za 8.8 %), vendar porast ni dosegel niti močne novembrske sezone, saj oba indikatorja bolj dolgoročne rasti (medletna stopnja in rast impulznega trenda) kažeta na opazno zmanjšanje bolj dolgoročne dinamike. Rast impulznega trenda je bila novembra celo negativna - bruto povprečne plače so novembra trendno padale po 2.2 % na leto. Le majhen del padca bolj dolgoročne dinamike (okoli 0.5 točke) se lahko pripiše zelo visokim izplačilom v novembru 2007 (torej višji osnovi). Podatki o neto plačah kažejo enako dinamiko kot bruto plače.

Podatki o bruto plači na plačano uro ne potrjujejo novembrske spremembe k umirjanju bolj dolgoročne dinamike plač, saj je bilo medletno povečanje (brez plačanih nadur) enako kot v predhodnih mesecih. Plačanih nadur pa je bilo celo opazno več kot je za november običajno, saj so skupna izplačila (glede na november 2007) močno poskočila (za 11.5 %). Ker je premikanje dodatnih izplačil plač konec leta pogosto, je za končno oceno o naravi spreminjanja dinamike plač konec 2008 potrebno počakati še na podatek za december.

Disperzija novembrskih povečanj plač med sektorji je bila velika. Daleč najbolj so se povečale plače v sektorju finančnega posredništva (za 41.5 %) in v oskrbi z električno energijo (27.4 %). Precej nad povprečjem so se povečale plače tudi v prometu in zvezah ter ribištvu.. Daleč najmanj pa so porasle plače v rudarstvu. Seveda so (zaradi možnih enkratnih

sprememb) bolj pomembne sektorske razlike v trendni, na primer medletni, dinamiki. Tam so izstopali sektorji države. Implementacija novega plačnega zakona je namreč medletno rast v državi potisnila celo nekajkrat nad povprečno medletno rast (3.9 %). Tako so v ožji državi in zdravstvu povprečne bruto plače porasle novembra za prek 15 %, v izobraževanju pa za prek 9 %.

FINANČNA GIBANJA

36 9. Šibka dinamika DDV - glavni krivec za veliko znižanje javnofinančnih prihodkov

Javnofinančni prihodki so januarja padli za 14.6 %. Začetek leta je sicer sezonsko zelo šibek, vendar je bilo letošnje zmanjšanje večje od sezonskega. Zmanjševanje trendne dinamike javnofinančnih prihodkov, ki se je pričelo po septembru, se je namreč v januarju še okrepilo. Rast impulznega trenda javnofinančnih prihodkov je bila, tako kot v predhodnih dveh mesecih, izredno nizka (pod -20 % na letni ravni).

Zmanjšanje dinamike v zadnjem četrtletju 2008 in v januarju letos je vidno pri vseh vrstah javnofinančnih prihodkov. Še najmanj so opešali neposredni davki in ostali prihodki, pri katerih je (medletna) dinamika v januarju celo presegla povprečno dinamiko v zadnjem četrtletju lani, vendar je bila navkljub temu opazno (skoraj za tretjino) nižja kot v povprečju celega leta 2008. Pri tem pa je bila dinamika donosa osnovnih neposrednih davčnih oblik januarja povsem »normalna«. Medletna rast dohodnine je bila januarja celo precej visoka (12.9 %), tudi januarska (mesečna in bolj dolgoročna-medletna) rast davka na dobiček in prispevkov za socialno varnost ni kazala nobenega pešanja. Medletna dinamika januarja pri vseh teh davčnih oblikah je bila malo pod 10 %, torej enaka kot v januarju 2008 in večja kot v zadnjem četrtletju 2008. Celotno januarsko pešanje prihodkov od neposrednih davkov in ostalih prihodkov je bilo posledica velikega padca donosa ostalih davčnih oblik.

Velja dodati, da bi neokrnjena bolj dolgoročna rast prispevkov bila lahko tudi potrditev že omenjene možnosti, da je pri plačah prišlo konec leta le do premika dodatnih izplačil (na december).

Izrazito pešanje domačih davkov na blago in storitve (trošarin, DDV) se je pričelo že v zadnjem četrtletju (novembru in decembru) lani, ko je bil ustrezen davčni donos že za 5.6 % nižji kot v zadnjem četrtletju 2007. Levji delež je k padanju donosa prispevalo hitro krčenje donosa od davka na dodano vrednost. Tudi januarja je bilo podobno, saj je bil padec donosa domačih davkov na blago in storitve (glede na januar lanskega leta) precej manjši od zmanjšanja davka na dodano vrednost (skupni davki na blago in storitve so se zmanjšali za 43 milijonov, medtem ko so se v istem obdobju prihodki od davka na dodano vrednost zmanjšali kar za 58 milijonov). Hitro pešanje domačega trošenja je glavni razlog za padanje

donosa od davka na dodano vrednost in zato tudi dominantni faktor poslabševanja dinamike javnofinančnih prihodkov po septembru 2007.

10. Neto finančna pozicija podjetij in prebivalstva se je izboljšala

Decembra je padanje ravni kreditov zastalo, tako pri prebivalstvu kot nefinančnih korporacijah. Navkljub temu se je medletna rast kreditov v podjetjih zmanjšala (na 18.3 %), pri prebivalstvu pa je rahlo porasla (na 14.8 %).

Tudi depoziti so decembra porasli, tako pri prebivalstvu kot pri nefinančnih korporacijah. Pri obeh sektorjih je bilo povečanje depozitov precej večje od povečanja kreditov, zato se je pri obeh izboljšala tudi neto finančna pozicija; skupno je porasla od -11.11 milijarde evrov na -10.89 milijard evrov (torej za 220 milijonov evrov)!

37

Sredi decembra je ECB znižala osnovno obrestno mero refinanciranja za 0.75 točke (na 2.5 %) in januarja še enkrat za 0.5 točke (na 2 %). Obrestne mere na grosističnem trgu so decembra sledile znižanju obrestne mere ECB, saj so se opazno znižale. Trimesečni euribor je na primer padel skoraj za 1 točko. Navkljub temu so se detajlistične obrestne mere v Sloveniji le rahlo znižale, tako pri depozitih kot pri kreditih. Pri depozitih do 1 leta so se, na primer, znižale za približno 0.1 točke pri prebivalstvu oziroma za 0.4 točke pri podjetjih. Pri kreditih do 1 leta pa so se obrestne mere zmanjšale za 0.8 točke pri prebivalstvu oziroma za 0.5 točke pri podjetjih. Malenkost se je povečala le obrestna mera za okvirne kredite pri prebivalstvu.

Na evro območju je nekaj znakov popuščanja kreditnega zastoja. Tako je, na primer v Nemčiji v razdobju 1.januar-10. februar donos komercialnih papirjev padel že za 0.5 točke (ob nespremenjenem donosu nemških državnih papirjev).

11. Popravek navzdol v podatkih o potovanjih Slovencev v tujino

Bilanca za 11 mesecev 2008 ni konsistentna z bilanco za 10 mesecev, objavljeno v prejšnji številki GG, ker je Banka Slovenija na osnovi novjših dejanskih podatkov o potovanjih Slovencev v tujino v tretjem četrtletju 2008, ki jih je pridobila od SURS-a v januarju 2009, zmanjšala njihovo vrednost (torej uvoz storitev) za 158.4 milijone €. Popravek kaže, da se zaradi krize potovanja Slovencev v tujino dejansko zmanjšujejo.

Plačilna bilanca Slovenije november 2008

	januar - november		november	
	2007	2008	2007	2008
I. Tekoči račun	-1.149,3	-1.825,6	-184,4	-157,5
1. Blago	-1.373,3	-2.353,4	-191,3	-181,4
2. Storitve	1.130,2	1.652,8	56,1	132,0
3. Dohodki	-669,4	-928,1	-27,7	-86,4
3.1. Prejemki	1.048,6	1.156,8	111,7	110,4
3.2. Izdatki	-1.718,0	-2.084,9	-139,4	-196,8
4. Tekoči transferi	-236,8	-196,9	-21,6	-21,7
II. Kapitalski in finančni račun	1.221,8	1.755,2	285,9	202,7
A. Kapitalski račun	-31,5	-42,9	5,3	28,6
B. Finančni račun	1.253,3	1.798,1	280,6	174,2
1. Neposredne naložbe	-319,1	88,5	-103,0	90,7
Domače v tujini	-1.215,0	-928,9	-159,1	-17,6
Tuje v Sloveniji	895,9	1.017,4	56,2	108,3
2. Naložbe v vrednostne papirje	-2.300,6	391,5	-490,3	656,8
Domače v tujini	-3.280,8	-259,4	-417,2	668,4
od tega: Banka Slovenije	421,6	-470,7	-508,8	650,0
Tuje v Sloveniji	980,2	650,9	-73,2	-11,6
4. Ostale naložbe	3.828,3	1.296,6	901,3	-556,4
5. Mednarodne denarne rezerve	67,5	15,9	-28,0	-17,0
III. Neto napake in izpustitve	-72,5	70,3	-101,4	-45,3

Tako je bil novembra 2008 primanjkljaj tekoče bilance 157.5 milijonov €, kar je manj kot novembra 2007, ko je bil 184.4 milijonov €. Pri tem je bil blagovni primanjkljaj 181.4 milijonov € (letoprej 191.3 milijonov €), storitveni presežek kar 132.0 milijonov € (novembra 2007 le 56.1 milijonov €), primanjkljaj v bilanci dohodov faktorjev 86.4 milijonov € (leto prej 27.7 milijonov €), pri čemer so izrazito povečani odhodki za servisiranje zunanjega dolga. Neto tekoči transferi kažejo skoraj enak primanjkljaj kot novembra 2007, to je 21.7 oziroma 21.6 milijonov €.

V enajstih mesecih 2008 skupaj je znašal primanjkljaj tekočega računa 1826 milijonov €, v enakem obdobju 2007 pa je bil 1149 milijonov €. Pri tem je bil blagovni primanjkljaj 2353 milijonov € (v enakem obdobju 2007 le 1373 milijonov €), storitveni presežek 1652 milijonov € (v 2007 1130 milijonov €), primanjkljaj v dohodkih faktorjev 928 milijonov € (v 2007 manjši, le 669 milijonov €) in neto odliv tekočih transferov 197 milijonov € (leto prej 237 milijonov €).

Na kapitalskem in finančnem računu znaša povečanje zadolžitve v 11 lanskim mesecih že 1755 milijonov €, v enakem obdobju 2007 je bilo 1222 milijonov €. Pri tem se so se iz 2007 v 2008 neto terjatve na kapitalskem računu povečale z 32 na 43 milijonov €, povečanje dolga na finančnem računu pa z 1253 na 1798 milijonov €. Neposrednih naložb je bilo v

neto prilivu za 89 milijonov €, leto prej so bili neto odlivi 319 milijonov €. Pri naložbah v vrednostne papirje je bil enajstmesečni neto priliv v 2008 392 milijonov €, leto prej je znašal neto odliv kar 2301 milijonov €. Pri ostalih naložbah je bila v enajstih mesecih 2008 povečana zadolžitev 1296 milijonov €, v enakem obdobju leto prej kar 3828 milijonov €. Mednarodne denarne rezerve pri Banki Slovenije so se v enajstih mesecih 2008 zmanjšale za 15 milijonov €, v enakem obdobju 2007 za 68 milijonov €. Statistična napaka je v obravnavanem obdobju 2008 znašala 70 milijonov €, leto prej -73 milijonov €.

Stanje na področju investiranja, to je v neposrednih in portfeljskih naložbah, se je v 2008 očitno povsem spremenilo. Slovenija se je lani začela umikati s tujih kapitalskih trgov; lani je imela neto priliv kapitala namesto velikega neto odliva v preteklih nekaj letih.

39

Neto zunanji dolg Slovenije je po podatkih iz Biltena Banke Slovenije 1/2009 konec novembra 2008 znašal že 8515 milijonov € (še konec 2004 so bile neto terjatve v višini 882 milijonov €), kar je 164 milijonov € več kot mesec prej. Pri tem je bil bruto dolg 39546 milijonov €, terjatve do tujine pa so znašale 31032 milijonov €. Oba sta se v novembru v primerjavi z oktobrom nekoliko zmanjšala, terjatve bolj kot dolg, verjetno tudi zaradi sprememb tečaja.

Mednarodne rezerve pri Banki Slovenije so konec 2008 znašale 687.2 milijonov €; devizne rezerve 582 milijonov €, imetja zlata 63.6 milijonov €, imetja SDR 8.5 milijonov € in rezervna pozicija pri IMF 33.2 milijonov €. Drugih terjatev Banke Slovenije do tujine je bilo za 62.9 milijonov €.